

Інклюзивний початок

Порадник із використання
відео для адвокації

Зміст

1. Вступ.....	3
Про цей poradник	3
Загальні поради щодо використання відео в інформаційно-просвітницькій роботі та адвокації.....	4
Практичні поради для фасилітаторів.....	7
2. Адвокаційні повідомлення, пов'язані з відео про інклюзивну практику в дошкільній освіті.....	10
Адвокаційне повідомлення 1: заклади дошкільної освіти повинні впроваджувати інклюзивну практику.....	11
Адвокаційне повідомлення 2: за інклюзію в дошкільних закладах відповідають усі	12
Адвокаційне повідомлення 3: дошкільні заклади не повинні нагадувати мінішколи; головний засіб навчання — гра.....	15
Адвокаційне повідомлення 4: дошкільні педагоги повинні бути навчені особливостям розвитку дитини й реагуванню на потреби різних вихованців.....	17
3. Адвокаційні повідомлення, пов'язані з відео про інклюзивний перехід	19
Адвокаційне повідомлення 5: періоди переходу потребують належного планування й підтримки.....	20
Адвокаційне повідомлення 6: батьки й піклувальники відіграють центральну роль у переходах в освіті й потребують підтримки	21
Адвокаційне повідомлення 7: під час усіх переходів у системі освіти для дітей повинно існувати комфортне середовище всебічної підтримки.....	24
Адвокаційне повідомлення 8: діти повинні мати право голосу в процесі переходу	27

1. Вступ

Про цей poradnik

EENET створила два короткі відеофільми про розвиток і навчання дітей у ранньому віці: один із них присвячено інклюзивній практиці, а інший — інклюзивному переходу. Ці фільми призначено насамперед для навчання педагогічних працівників,¹ але основні ідеї з цих фільмів можна використовувати для адвокації та інформаційно-просвітницької роботи.

Відеоадвокація використовує візуальні засоби, щоб посилити цільове повідомлення та сприяти втіленню змін. За правильного застосування та належного вибору аудиторії відеоматеріали можуть бути потужним рушієм змін. Вони дають креативні і стратегічні можливості донести повідомлення. Важливу роль у результативній адвокації відіграє спроможність будувати відносини — особисті, публічні й інституційні.

Використати відео для стимулювання тематичних обговорень так, щоб вони посилили ефект адвокації, може бути непросто. Цей poradnik містить деякі ідеї, які можуть допомогти. Він не є вичерпним, але дає загальні рекомендації щодо того, як можна використовувати відеоматеріали навчального ресурсу «Інклюзивний початок», щоб сприяти ефективності вашої адвокації.

Розшифровані тексти обох фільмів наведено в додатках до супровідних навчальних посібників. Ці тексти допоможуть вам вибрати розділи відео до перегляду й полегшать їх переклад жестовою або іншою мовою. Рекомендуємо переглянути відео щонайменше двічі або тричі, перш ніж намагатися використовувати їх в адвокаційній діяльності.

---

¹ Щоб отримати докладнішу інформацію, дивіться супровідні посібники курсу «Інклюзивний початок» для навчання педагогічних працівників.

Для кого цей poradник?

Цей poradник призначено для фасилітаторів і активістів, які вже мають певний досвід організації та проведення занять, але потребують додаткових настанов з ефективного використання відео про розвиток і навчання дітей молодшого віку в цілях адвокації.

Цей poradник може бути корисний:

- працівникам неурядових організацій (НУО);
- викладачам і тренерам закладів педагогічної освіти або курсів підвищення кваліфікації;
- батькам, опікунам і піклувальникам;
- громадським працівникам;
- членам батьківських організацій;
- членам організацій людей з інвалідністю;
- представникам громадськості.

Загальні поради щодо використання відео в інформаційно-просвітницькій роботі та адвокації

Що ми розуміємо під відеоадвокацією?

Відеоадвокація — це процес використання відео та інших візуальних засобів у адвокаційній діяльності для заохочення конкретних аудиторій до впровадження змін. Термін «адвокація» позначає процес обстоювання певної справи або пропозиції з метою впливу на конкретний стан справ або досягнення певного результату.

Загалом, візуальні засоби і, зокрема, відеоматеріали дедалі частіше використовуються як стратегічний інструмент для підтримки освіти й заохочення організаційної або політичної участі. Відео вже давно використовують у контексті розвитку, щоб документувати й повідомляти способи, у які громади прагнуть розв'язувати проблеми, з якими стикаються. Відеоматеріали приваблюють аудиторії та знаходять у них відгук, адже вони є простим і наочним засобом, який дає змогу донести основне повідомлення. Відео часто викликають у глядача емоційну реакцію, яка спонукає його до дій.

Чіткі повідомлення у відеоадвокації можуть покращити базове розуміння й готовність діяти

Якісна комунікація передбачає наявність чіткого, виразного повідомлення. Це допоможе вашій аудиторії зрозуміти, що ви говорите й до яких дій закликаєте.

Плануючи використовувати відео для адвокаційної роботи, важливо відповісти на деякі запитання: яку проблему ми намагаємося розв'язати і які рішення пропонуємо? наша кампанія домагається змін у законодавстві, у ставленні або практиці? або і в одному, і в іншому?

Не завжди легко продемонструвати «новій» аудиторії, що інклюзивне навчання та практика можливі. Часто буває корисно побачити «зразкову» школу або зустрітися з представниками освітнього відомства, яке вже впроваджує інклюзивні підходи, або послухати батьків і піклувальників дітей, які вчать в інклюзивних середовищах. Але в деяких місцевостях таких можливостей може не бути. Відео можуть допомогти усунути цю прогалину, оскільки в них показані реальні приклади можливого.

Добрий відеоресурс може донести думки різних зацікавлених сторін інклюзивної освіти та пропонувати переконливіші аргументи, ніж могли б надати ви самі. Це визначальна перевага використання відео в адвокаційній роботі.

Розв'язуючи будь-яку проблему, важливо розуміти середовище, яке вас оточує. В інклюзивній освіті діють різні організації та люди, які мають різні ролі в пропагуванні та втіленні змін. Тому вам потрібно знати, на кого слід спрямувати ваші зусилля, і співпрацювати з тими, хто може допомогти донести закладені у вашому відео ідеї та сприяти впровадженню змін.

Як відеоадвокація може донести ваші ідеї потрібним людям

Відеоматеріали можуть допомогти підвищити обізнаність про проблеми, що потребують розв'язку у вашій країні, місцевості або навчальному закладі. Вони можуть слугувати відправною точкою або стимулом до дискусії, аналізу або процесу планування.

Добрий відеоматеріал може поставити під сумнів наявні уявлення аудиторії, продемонструвавши інший підхід або показавши, що маргіналізовані групи мають свою думку й голос. Не завжди можливо запропонувати педагогам, освітнім чиновникам або міністрам достатню кількість можливостей для практичного навчання, але відеоматеріали можуть заповнити цю прогалину.

Справжня сила відеоадвокаційної оповіді полягає в тому, що повідомлення доноситься разом з емоцією. Відео дає змогу виразити емоційну складову так, як було б важко зробити в дописі блогу. Ви можете бачити, чути й відчувати, що відбувається. Саме тому, це так захоплює. Ви бачите, як посил вашої організації оживає, і це може допомогти залучити підтримку й пожертви.

Консалтингова фірма The Campaign Workshop²

У контексті адвокаційної діяльності відеоматеріали можна використовувати для підготовки педагогів, працівників НУО, урядовців, батьків, піклувальників та інших осіб до нових робочих середовищ і ситуацій. Наприклад, відео можуть демонструвати й пропагувати інклюзивні методи викладання, способи залучення батьків і піклувальників у розвиток і навчання дітей молодшого віку, інклюзивні стратегії та практики, і таке інше.

У багатьох випадках вирішальне значення для результативності вашої адвокації матиме залучення ключового урядового комітету, НУО або чиновника від освіти. Чимало осіб та організацій, що ухвалюють рішення на найвищому рівні, рідко мають нагоду почути голоси тих, на кого впливає відсутність інклюзивного освітнього середовища у їхніх громадах. Можливість донести ці голоси безпосередньо до них у візуальній формі відеофільму може бути дієвим інструментом, який спонукатиме до дій тих, від кого залежить впровадження змін.

Про що варто пам'ятати, використовуючи відео для цілей адвокації

- Знайте мету відео, яке ви хочете показати своїй аудиторії: яка його ціль, і для чого ви його показуєте?
- Знайте свою аудиторію: хто дивитиметься відео й реагуватиме на ваше послання? Хто має найбільший вплив на зміну, якої ви домагаєтеся? Чи маєте ви доступ до цієї аудиторії, або вам потрібно співпрацювати з іншими? Як потрібно адаптувати формат заняття з огляду на вашу аудиторію?
- Яких дій ви хочете домогтися від своєї аудиторії після перегляду відео? Яку зміну ви намагаєтеся втілити за допомогою цього відео й що для цього потрібно зробити?

---

² www.thecampaignworkshop.com/power-advocacy-video-storytelling

Різні способи показати відео вашій аудиторії

Адвокаційні кампанії працюють найкраще, коли відео використовуються в різні способи й на різних майданчиках.

Можливі приклади:

- викладіть відео в інтернеті;
- включіть відео в курс підготовки педагогів;
- надайте відео на підтвердження своєї позиції під час проведення консультацій або круглого столу з представниками влади;
- використовуйте відео під час презентацій на конференціях, вебінарах тощо;
- показуйте відео організаціям низового рівня і групам громадських активістів;
- знайдіть способи, щоб фрагменти відео показали в інформаційних ЗМІ.

Практичні поради для фасилітаторів

Підготуйтеся

Перед початком вашого заходу переконайтеся, що комп'ютерне обладнання готове до роботи. Налаштуйте ваш комп'ютер і проєктор, переконайтеся, що вони працюють, що всі кабелі під'єднано, а ви маєте інтернет-з'єднання, щоб відкрити онлайн-відео. Щоби відео програвалися плавно й без буферизації (тобто без переривання для завантаження контенту з інтернету), відкрийте онлайн-відео принаймні за 10 хвилин до того, як плануєте їх показувати. Якщо ви відкрили фільм завчасно й усе одно маєте проблеми з його відтворенням, спробуйте зменшити якість відео відповідно до швидкості вашого інтернет-з'єднання. Спробуйте поступово зменшувати якість відео, поки воно не почне програватися плавніше.

Майте «план Б» на випадок проблем із комп'ютером, проєктором або інтернет-з'єднанням, які можуть перешкодити показу відео. Не витрачайте багато часу на усунення проблеми — ваша аудиторія знудиться. Якщо несправність не вдається полагодити протягом 1—2 хвилин, переходьте до запасного варіанту дій. Можливо, вам вдасться повернутися до перегляду відео пізніше або ви зможете показати його іншим разом.

Завчасно дізнайтеся про вашу аудиторію і переконайтеся, що відео буде для них доступне

Плануючи адвокаційний або інформаційно-просвітницький захід, усі добрі фасилітатори намагаються зібрати інформацію про очікувану аудиторію. Це допомагає їм розробити вправи й презентації, які найкраще відповідають інтересам, умінням і рівню розуміння учасників. Не менш важливо завчасно дізнатися про потреби щодо забезпечення доступності.

Плануючи захід із використанням відео, перевірте такі аспекти:

1. Чи всі учасники розуміють англійську мову (якщо відео англійською)? Якщо ні, перевірте, чи доступні субтитри потрібною мовою. Якщо субтитрів немає, підготуйте переклад розшифровки відео, щоб мати можливість роздати учасникам роздрукований текст, і/або організуйте синхронний переклад фільму. Навіть якщо ваша аудиторія добре володіє англійською, будьте готові пояснити незнайомі терміни.
2. Чи є серед вашої аудиторії люди, які не чують, або мають порушення слуху? Якщо так, ви могли би підготувати роздрукований текст відео (англійською або іншою мовою) і/або організувати синхронний переклад відео жестовою мовою.
3. Чи є серед вашої аудиторії люди з порушеннями зору або незрячі? Якщо так, забезпечте їм можливість сидіти так близько до екрана, як їм потрібно. Ви також можете роздрукувати текст відео великим кеглем або шрифтом Брайля. Або ви можете передбачити для такого учасника помічника, який сидітиме поруч і тихенько описуватиме, що відбувається на екрані, і зачитуватиме заголовки.
4. Звичайно ж, фасилітатор повинен також не забути перевірити приміщення на предмет загальної фізичної доступності; переконайтеся, що воно досить просторе, щоб люди могли вільно пересуватися ним і діставатися своїх місць; що воно добре освітлене, не надто шумне, у ньому не надто спекотно чи холодно, що воно добре провітрюється і таке інше.

Презентація адвокаційного повідомлення

Презентація адвокаційних повідомлень зацікавленим особам дещо відрізняється від проведення тренінгу або воркшопу. У вас може не бути багато часу на те, щоб донести свою ідею. Усе, що ви кажете й робите, повинно підкріплювати ваше повідомлення, а також спонукати до тієї дії або зміни, якої ви прагнете домогтися. Описані нижче кроки допоможуть створити під час зустрічі із зацікавленими сторонами виразне й сильне адвокаційне повідомлення, яке можна адаптувати до різних аудиторій.

- Починайте всі зустрічі з представлення — вас, вашої команди (якщо з вами є колеги) і членів вашої аудиторії. Робіть записи під час зустрічі й намагайтеся розподіляти завдання, щоб усі обіцяні дії були конкретними, а їх виконання можна було проконтролювати.

- Почніть із твердження, яке з перших слів зачепить аудиторію. Це добра нагода дати чітке й зрозуміле адвокаційне повідомлення. Подайте його у формі стислої й виразної заяви.
- Представте вашій аудиторії проблему. У чому вона полягає? На кого вона впливає? Як вона на них впливає? Чому це потрібно змінити? Підкріпіть свою позицію даними й фактами.
- Оповідайте історію, щоб навести приклад проблеми — саме тут і знадобиться відеоадвокація. Покажіть відео або потрібний уривок із нього, щоби підкріпити ваше повідомлення й додати проблемі особистого забарвлення. Скористайтеся наведеними в цьому poradniky прикладами простих і креативних способів залучити вашу аудиторію емоційно й інтелектуально та сильніше спонукати її до дій. Намагайтеся за допомогою цих вправ апелювати до цінностей аудиторії, демонструвати, як ця проблема стосується їх і як вони можуть змінити ситуацію. Обов'язково вивчіть вашу аудиторію заздалегідь, щоб розуміти, що саме приверне її увагу.
- Заздалегідь підготуйте свої доводи. Передбачте запитання, які вам можуть поставити у зв'язку з вашим адвокаційним повідомленням, і знайте, як на них чітко відповісти.
- Завершіть зустріч, чітко озвучивши дію, яку має зробити ваша аудиторія — колективно або індивідуально. Переконайтеся, що ви знаєте, з ким тримати зв'язок, щоб відстежити виконання, і завжди залишайте свою контактну інформацію.

2. Адвокаційні повідомлення, пов'язані з відео про інклюзивну практику в дошкільній освіті

У цьому розділі містяться деякі адвокаційні повідомлення, які можна почерпнути з відео про інклюзивну практику, для використання в адвокаційній кампанії під час зустрічей і воркшопів.

Можливі способи використання цього відео в цілях адвокації:

- Відео можна використовувати, щоб закликати розробників освітньої політики й відповідні органи влади повною мірою впровадити норми щодо рівного доступу до якісної, інклюзивної освіти для всіх дітей.
- Його можна показувати батькам і піклувальникам у тих громадах, де дітей з інвалідністю не віддають у заклади дошкільної освіти через страх або непоінформованість. Відео може допомогти продемонструвати переваги для дитини та громади загалом. Це відео також можна використати, щоб заохотити батьків і піклувальників цінувати дошкільну освіту й ті життєві навички, які вона формує, особливо в тих контекстах, де погано ставляться до ідеї віддавати дітей у заклад, у якому, як вважається, вони «просто бавляться».
- Це відео також можна показувати потенційним спонсорам, щоб наголосити на важливості вдосконалення педагогічних практик у дошкільній освіті шляхом покращення навчання, професійного розвитку й підтримки вихователів. З його допомогою можна також підкреслити важливість покращення доступності, забезпечення допоміжного обладнання та навчальних ресурсів з урахуванням віку дітей.
- Це відео можна показувати представникам шкіл, як інструмент для підтримки переходів між закладами. Воно може показати вчителям, як виглядають дошкільні середовища, і дати їм ідеї, які допоможуть зробити шкільне середовище більш звичним для новоприбулих дітей.

Показ відео посадовцям, що приймають рішення, або зацікавленим особам, не є окремим, самостійним заходом. Відеоадвокація має завжди бути частиною масштабнішої інформаційно-просвітницької кампанії, спрямованої на втілення змін.

У цьому розділі ми виділили чотири широкі адвокаційні повідомлення, що пов'язані з інклюзивною практикою в закладах дошкільної освіти. Для кожної аудиторії ви, імовірно, обиратимете одне повідомлення, яке пасуватиме до цілей вашої адвокаційної кампанії. Навряд чи можна очікувати, що ви використаєте всі ці повідомлення й усі запропоновані питання до обговорення.

Адвокаційне повідомлення 1: заклади дошкільної освіти повинні впроваджувати інклюзивну практику

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, комітети в закладах освіти, педагогів, викладачів і тренерів закладів педагогічної освіти або курсів підвищення кваліфікації.

У відео багато говориться про інклюзивні практики і про те, чому дошкільним закладам важливо їх використовувати. У відео наголошується, що:

- в інклюзивній практиці цінують усіх дітей;
- інклюзивна практика вчить розуміти й приймати багатоманітність;
- інклюзивні дошкільні заклади впроваджують пристосування до різних потреб своїх вихованців і дають змогу всім дітям вчитися разом;
- завдяки інклюзивності, заклади дошкільної освіти можуть краще підтримувати дітей і спиратися на ті навички, які діти вже мають;
- впровадження інклюзії не повинно дорого коштувати; натомість у ній пов'язують речі, які вже подобаються дітям і якими вони вже цікавляться, із навчальним процесом і грою.

Поясніть своїй аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, яких ви очікуєте.

Можлива ціль: спонукати до обміркування інклюзивної практики й того, чому вона важлива.

Як використовувати відео

Покажіть відео або вибрані уривки й попросіть глядачів поміркувати (у загальній або малих групах), що таке інклюзивна практика й чому вона важлива для батьків і піклувальників, педагогів, і дітей. Використовуйте наведені вище пункти, як орієнтир. Спонукайте учасників проаналізувати також і їх особистий досвід.

Як фасилітатору вам може бути корисно проглянути розшифровку тексту відео й підкреслити всі цитати, які підкріплюють повідомлення, яке ви обстоюєте.

До обговорення пропонуємо, зокрема, такі питання:

- Чи назвали глядачі більшу частину причин, з яких інклюзивна практика є такою важливою? Чи пов'язали ви створений ними список із вашим адвокаційним повідомленням, щоби посилити заклик щодо необхідності дій?
- Якби показані у відео маленькі діти з інвалідністю або особливими потребами не могли відвідувати свої дошкільні заклади, куди, на думку глядачів, вони б ходили? Чи ходили б вони до «спеціалізованого дитячого садка»? Чи сиділи б вони вдома? Запитайте глядачів, як, на їхню думку, це вплинуло б на розвиток цих дітей. Пов'яжіть обговорення з повідомленням, яке ви обстоюєте, і повторіть, чому дії, яких ви домагаєтеся, є важливими для того, щоб жодна дитина не залишалася за межами системи освіти внаслідок неінклюзивної практики.

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 2: за інклюзію в дошкільних закладах відповідають усі

Ця вправа може бути спрямована на вихователів та інших працівників закладів дошкільної освіти, батьків і піклувальників, членів громади, чиновників і міністрів сфери освіти.

Для успішної роботи інклюзивного дошкільного закладу визначальне значення має комплексний підхід, який охоплює весь заклад. Батьки, піклувальники, сім'ї та інші особи, що сприяють навчанню дітей, співпрацюють і разом відповідають за те, щоб допомагати дітям засвоювати важливі навички та своєчасно помічати, коли в дітей виникають труднощі з розвитком певних умінь або засвоєнням навичок, а також за пошук належних способів надати дитині необхідну допомогу. Відповідно до міжнародних зобов'язань, як-от, наприклад, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, батьки, піклувальники, сім'ї та педагоги повинні забезпечувати, щоб усі діти, включаючи дітей з інвалідністю, вчилися разом поруч із місцем проживання.

За інклюзію відповідає кожен дошкільний педагог. Інклюзивні заклади дошкільної освіти радо приймають усіх дітей, а кожен педагог вітає групи з різними дітьми. У таких закладах немає окремих кімнат або відділів, або ж окремих педагогів чи асистентів, які відповідають виключно за певних вихованців (наприклад, дітей з інвалідністю). Це означає, що кожен

вихователь і асистент має бути навчений принципам і практикам інклюзії, і вони не перекладають відповідальність на «корекційних педагогів». У закладі може бути один або декілька працівників, які мають додаткові знання щодо роботи з дітьми з особливими потребами або інвалідністю. Вони допомагатимуть своїм колегам залучати всіх учнів, а не опікуватимуться відокремленою «особливою» групою чи заняттями.

Справа не лише в тому, що всі діти мають право вчитися разом, але й у тому, що діти з інвалідністю або особливими навчальними потребами найкраще вчаться саме в інклюзивному середовищі поруч із ровесниками. Дітям без інвалідності цей підхід теж іде на користь, зокрема дає розуміння про багатоманітність і вчить цінувати кожного.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: пояснити, чому в контексті дошкільної освіти надзвичайно важливим є комплексний підхід до інклюзії, який охоплює весь заклад.

Як використовувати відео

Покажіть відео або вибрані уривки з нього й попросіть глядачів розбитися на пари й поміркувати, як у реальності виглядає комплексний підхід, який охоплює весь заклад освіти. Як фасилітатору вам може бути корисно прочитати розшифровку відео й виділити моменти, які підкріплюють повідомлення, яке ви обстоюєте.

Ви можете скористатися цим списком, щоби підказувати учасникам або заповнювати прогалини в обговоренні. Комплексний підхід передбачає, що:

- всі працівники закладу пройшли навчання з інклюзивної практики;
- навчання адаптується до всіх дітей у групі;
- немає відокремлених груп — усі діти вчаться разом;
- педагоги працюють у команді й діляться досвідом, що допомагає їм долати будь-які труднощі, що виникають;
- завдяки гнучкості закладу дошкільної освіти вдається зводити разом різних дітей;
- застосовується «співвикладання», що створює для всіх працівників мережу підтримки. Якщо вихователь стикається з новою проблемою, можливо, хтось із його колег має більше досвіду й може запропонувати пораду або пояснити, що вони робили в подібній ситуації.

До обговорення пропонуємо, зокрема, такі питання:

- Ви згодні з тим, що аудиторія сказала про комплексний підхід, який охоплює весь заклад? Чи всі учасники погоджуються одне з одним? Чи згадували вони будь-які ситуації, коли комплексний підхід має особливе значення, як, наприклад, у перехідні періоди?
- Попросіть глядачів згадати приклади співпраці між навчальними закладами, батьками й піклувальниками, дітьми, і громадами, які вони бачили у відео. Чи розуміють вони, чому в інклюзивній освіті така співпраця має вирішальне значення і які її переваги? Попросіть їх проаналізувати власний досвід співпраці в освіті. Пов'яжіть це з повідомленням, яке ви обстоюєте. Якщо не всі співпрацюватимуть між собою, є ризик, що деякі діти залишаться за межами інклюзивної освіти.

Нижче наведено деякі ідеї, на яких наголошено у відео, і до яких може бути корисно привернути увагу вашої аудиторії.

- Потрібно сприймати батьків і піклувальників, як експертів із власних дітей.
- Між дошкільними закладами й батьками чи піклувальниками потрібно заохочувати двосторонню комунікацію, щоб ділитися знаннями й відкриттями щодо того, що дитина вміє і на чому слід зосередитися далі.
- Батьки й піклувальники можуть зробити дитину самостійнішою, якщо вдома допомагатимуть їй розвивати життєві навички, як-от уміння самостійно вдягатися, їсти тощо.
- Батьки й піклувальники можуть доповнювати й підсилювати навчання дитини вдома, якщо спиратимуться на те, чому дитина навчилася в дошкільному закладі. Так само й у навчальному закладі можуть практикувати заняття, які базуються на тому, чому дитина навчилася вдома.
- Дошкільні заклади повинні мати знайоме, доброзичливе середовище й пропонувати батькам, піклувальникам і членам сім'ї можливості долучатися.
- Педагоги мають проявляти ініціативу й підтримувати з родинами дітей зв'язок, здійснювати домашні візити, щоб краще розуміти, що сприяє, а що заважає навчанню дитини вдома, і надавати батькам і піклувальникам допомогу.

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 3: дошкільні заклади не повинні нагадувати мінішколи; головний засіб навчання — гра

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, працівників навчальних закладів, батьків і піклувальників.

Головне завдання дошкільних педагогів — не підготувати дітей до школи, наприклад шляхом засвоєння навичок читання, письма та лічби до певного віку. Навчання так званим шкільним навичкам у ранньому віці не дає дітям переваг у подальшому житті. Навпаки, це забирає час, який можна було б присвятити засвоєнню інших умінь, котрі є важливими саме в цьому віці та які підготували б дітей до опанування шкільних навичок у майбутньому. Наприклад, дитина, яка вже навчилася читати, але якій важко співпрацювати з іншими дітьми, імовірно опиниться в невідповідному становищі, коли прийде в школу.

Заклади дошкільної освіти не повинні бути теплицями для швидкого штучного вирощування й розвитку дітей із метою їх «підготовки» до початкової школи. «Школофікація» закладів для дітей молодшого віку є проблемою в усьому світі. Такий підхід тисне на маленьких дітей, змушуючи їх добиватися академічних успіхів тоді, коли їм слід зосередитися на формуванні базових особистісних і міжособистісних навичок. Основним засобом (або інструментом) навчання в цьому віці є гра.

Роль дорослих на цьому етапі полягає не в тому, щоб створити формальну структуру або програму, як у школі, а в тому, щоб дозволити дітям гратися, а тоді почати спрямовувати їхнє навчання і сприяти йому, спонукаючи дітей докладати зусиль, ставлячи їм запитання, вводячи в їхні ігри нові знання та навички.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: наголосити, що для дітей молодшого віку гра є засобом навчання, і інклюзивні заклади дошкільної освіти мають це відображати.

Як використовувати відео

Попросіть глядачів розділитися на групи й обдумати те, про що йшлося у відео. Можна попросити їх обміркувати такі запитання:

- Чому гра така важлива?
- Про яку користь гри говорили мовці у відео?

- Подумайте про дітей у вашому житті — як вони люблять гратися? Які їхні улюблені іграшки або речі? Вони грають у рольові ігри, будують, створюють малюнки й поробки? Як це сприяє їхньому розвитку?

Аудиторія може коментувати думки інших учасників.

Нижче наведено деякі думки з відео, які учасники можуть обміркувати або про які ви можете вважати за потрібне їм нагадати.

- Діти вчаться, граючись.
- Найдієвішим засобом навчання в цьому віці є гра.
- Гра сприяє взаємодії та експериментуванню.
- За допомогою гри діти соціалізуються.
- Завдяки грі діти стають фізично сильнішими й здоровішими.
- Граючись разом, діти спілкуються одне з одним.
- У грі діти вчаться робити щось разом і ділитися.
- Гра може допомогти поєднати різні цілі навчання (наприклад, лічбу, спорт і природу).
- Є різні способи гри, які дають нагоду всім дітям залучатися та вчитися.
- Організувати гру можна недорого й ефективно — використання в грі об'єктів із реального життя допомагає дітям вчитися.
- Навчання на основі гри повинні спрямовувати самі діти (діти вирішують, що вони хочуть робити), а не вихователі, які намагаються зробити свої заняття веселими й грайливими.

До подальшого обговорення пропонуємо, зокрема, такі питання:

- Яку роль могла б відігравати ваша аудиторія у вашій адвокаційній кампанії за зміни?
- Як ваша аудиторія може допомогти втілити в життя зміни, необхідні для того, щоб заклади дошкільної освіти реагували на багатоманітних вихованців використанням різноманітних занять і активностей на основі гри й дозволяли дітям вирішувати, яке заняття та ресурси обрати?

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 4: дошкільні педагоги повинні бути навчені особливостям розвитку дитини й реагуванню на потреби різних вихованців

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, педагогічні виші та коледжі, керівництво закладів освіти.

Інклюзивні дошкільні педагоги повинні розуміти особливості розвитку дитини і спостерігати за своїми вихованцями, щоби бачити, як вони розвиваються, і розуміти, яка допомога їм потрібна. Педагоги повинні розуміти свою роль у підтримці розвитку соціальних, фізичних, розумових / когнітивних, комунікативних / мовних і емоційних умінь кожної дитини.

Сьогодні вже не вважається правильним мати жорсткі очікування, що кожна дитина має засвоїти певне вміння до певного віку. Кожна дитина розвивається в унікальний спосіб. А проте дошкільним педагогам потрібно ретельно спостерігати за вихованцями й помічати, коли в когось із них навички формуються повільніше або швидше, ніж очікується. Для цього педагоги повинні мати принаймні базове розуміння розвитку дитини. Тоді вихователь зможе: сприяти дитині в тих напрямках розвитку, де їй потрібно більше допомоги або стимулів; працювати з батьками й піклувальниками, щоб спонукати їх підтримати дитину в цих сферах; і, якщо затримка розвитку видається незвичайно вираженою (сильно виходить за межі типових параметрів), шукати додаткової допомоги від колег і/або медичних працівників чи фахівців із реабілітації. Надання дитині дієвої підтримки в молодшому віці може допомогти запобігти поглибленню затримки розвитку.

Дошкільні педагоги не зобов'язані бути фахівцями з медицини, які вміють виявляти інвалідність чи проблеми зі здоров'ям і ставити діагнози, але вони повинні мати базові вміння, щоби помічати незвичні відхилення і тоді звертатися по пораду чи допомогу.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: обстоювати необхідність навчання дошкільних педагогів основам розвитку дитини (невіддільний елемент навчання інклюзії) у межах педагогічної освіти чи підвищення кваліфікації.

Як використовувати відео

Спостереження важливе, щоб розуміти й відстежувати інтереси, сильні сторони й потреби кожної дитини у сфері розвитку. Не йдеться про

порівняння одних дітей з іншими. Педагоги повинні знати, коли слід просто спостерігати, а коли потрібно втрутитися чи допомогти.

Після перегляду відео або вибраних уривків попросіть вашу аудиторію розбитися на пари або групи й записати різні способи, у які педагоги можуть спостерігати за дітьми в контексті закладу дошкільної освіти. Можна попросити їх обміркувати такі запитання:

- Які методи згадувались у відео?
- Які важливі методи спостереження не були згадані у відео?
- Чи можуть вони поділитися власним досвідом спостереження за розвитком дітей вдома чи на роботі?

Нижче наведено деякі ідеї з відео, як можуть згадати учасники, або на які ви можете схотіти звернути їхню увагу:

- спостереження за діями, виразом обличчя, жестами й поведінкою дітей;
- слухання розмов дітей і спостереження за тим, як вони взаємодіють між собою, за розвитком їхнього мовлення й комунікативних навичок;
- долучення до їхніх ігор і розмов;
- спостереження за дітьми, коли вони перебувають на самоті, у парах або в групах;
- спостереження за дітьми під час різних занять, що ілюструють їхні соціальні, фізичні, розумові / когнітивні, комунікативні / мовленнєві та емоційні навички;
- зауважування того, що дітей цікавить і що їм нудно;
- спостереження за тим, як діти взаємодіють із дорослими та старшими дітьми.

Під час обговорення в загальній групі наголосіть на ризиках, що виникають, коли дошкільні педагоги не навчені спостерігати за дітьми й розуміти перебіг їхнього розвитку й багатоманітні потреби. Також підкресліть важливість дієвої підтримки раннього навчання та поясніть, як вона може змінити траєкторію розвитку дитини й покращити результати для дітей, сімей і громад.

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

3. Адвокаційні повідомлення, пов'язані з відео про інклюзивний перехід

У цьому розділі містяться деякі адвокаційні повідомлення, які можна почерпнути з фільму про інклюзивний перехід, для використання в адвокаційній кампанії під час зустрічей і воркшопів.

Можливі способи використання цього відео в цілях адвокації:

- відео можна використовувати, щоб закликати розробників освітньої політики враховувати питання переходу під час формування та впровадження норм і правил щодо рівного доступу до якісної, інклюзивної освіти для всіх дітей;
- його можна надати державним відомствам і НУО, які працюють у сфері освіти, соціального забезпечення, охорони здоров'я та в інших галузях, щоб наголосити на тому, що інклюзивний перехід часто вимагає міжгалузевого підходу;
- це відео можна показувати педагогам і комітетам на рівні закладів освіти, щоб наголосити на важливості таких дій, як домашні візити, розроблення індивідуальних планів переходу, організація спільних заходів з іншими закладами освіти й створення середовища всебічної підтримки під час періодів переходу;
- крім того, за його допомогою можна показати батькам, піклувальникам і педагогам, наскільки важливу роль відіграють батьки й піклувальники під час переходу в системі освіти, і наголосити на важливості їх залучення та пріоритетності їхньої думки.

Показ відео посадовцям, що приймають рішення, або зацікавленим особам, не є окремим, самостійним заходом. Відеоадвокація має завжди бути частиною масштабнішої інформаційно-просвітницької кампанії, спрямованої на втілення змін.

У цьому розділі ми виділили чотири широкі адвокаційні повідомлення, що пов'язані з інклюзивним переходом. Для кожної аудиторії ви, імовірно, обиратимете одне повідомлення, яке пасуватиме до цілей вашої адвокаційної кампанії. Навряд чи можна очікувати, що ви використаєте всі ці повідомлення й усі запропоновані питання до обговорення.

Адвокаційне повідомлення 5: періоди переходу потребують належного планування й підтримки

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, педагогічні комітети в закладах освіти, групи батьків, вчителів і вихователів.

У відео наголошується, що шлях кожної людини в системі освіти неодмінно переривається перехідними періодами. Діти молодшого віку переходять із домашнього середовища, коли вони весь час перебувають разом зі своєю сім'єю, до освітнього або піклувального закладу, у якому проводять щонайменше кілька годин на день. Підростаючи, вони переходять в інші заклади освіти. Навіть у межах одного закладу зазвичай щороку відбувається перехід у старшу групу або клас, що може означати зміну вчителя / вихователя, класної кімнати тощо.

Кожен перехід впливає на дитину й може спричинити неспокій всієї сім'ї. Кожна дитина в перехідні періоди має потреби й уподобання, а деякі діти потребують особливої підтримки.

Крім того, перехід — це не лише великі зміни, як-от перехід з одного класу чи закладу в інший. Діти здійснюють переходи повсякчас, наприклад перехід із дому до школи вранці, або з класу на обід. Такі зміни можуть бути особливо тяжкими для дітей з аутизмом або розладами навчання, але загалом рутинні переходи можуть засмучувати чи непокоїти будь-яку дитину. Тому, ми повинні бути впевнені, що помічаємо потреби дітей під час будь-якого переходу, чи то регулярного, чи то одноразового.

Періоди переходу можуть суттєво перешкоджати залученості багатьох дітей в освіту. У разі зовсім маленьких дітей проблемні й стресові переходи можуть негативно вплинути на все їхнє подальше навчання. Щоб система освіти, яку ми будуємо, була справді інклюзивною, ми повинні приділяти увагу належному плануванню переходів і забезпеченню дітям підтримки в ці періоди.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: спонукати аудиторію активно поміркувати про способи покращити планування й забезпечення переходів.

Як використовувати відео

Покажіть відео й попросіть свою аудиторію подумати про різні види переходів, які здійснює дитина (великі — у межах закладу освіти або між різними закладами, і рутинні, які відбуваються в будь-який типовий день).

Учасники можуть згадувати те, що бачили у відео, а також додавати інші ідеї з власного досвіду. Вони можуть озвучувати ідеї відразу, щойно щось згадають.

Після цього попросіть їх також поміркувати про те, як через ці переходи може почуватися дитина, її батьки чи піклувальники.

- Чи можуть вони пригадати, як самі почувалися в дитинстві під час переходів у системі освіти?
- Чи можуть вони пригадати, як вони почувалися, коли їхня дитина переживала перехідний період в освіті, особливо найперший, коли вона починала ходити в дошкільний заклад чи школу?

Попросіть аудиторію подумати, як вони — кожен на своєму місці — могли б допомогти покращити планування й забезпечення переходів в освіті.

- Чи можуть вони щось зробити щодо ресурсів, що необхідні для забезпечення інклюзивних переходів для всіх дітей або для дітей із додатковими потребами?
- Чи можуть вони пропагувати або підтримати відповідні законодавчі або програмні зміни?
- Чи можуть вони надати підтримку педагогам, щоб ті змогли вдосконалити практичні підходи у своїй роботі?

Ще раз сформулюйте своє адвокаційне повідомлення й дії, яких ви прагнете домогтися.

Як фасилітатору вам може бути корисно завчасно проглянути розшифровку тексту відео й підкреслити всі цитати, які підкріплюють повідомлення, яке ви обстоюєте.

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 6: батьки й піклувальники відіграють центральну роль у переходах в освіті й потребують підтримки

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, НУО, соціальних працівників, групи батьків, вчителів і вихователів.

У відео наголошується на тому, що батьки й піклувальники є для дітей першими (і найважливішими) вчителями. Надзвичайно важливо розуміти й підтримувати роль батьків у забезпеченні комфортного переходу дітей із

домашнього середовища до навчального закладу, або з одного закладу чи класу в інший.

Роль батьків полягає не лише в «підготовці дітей до школи» і плануванні організаційних питань у зв'язку з початком відвідування навчального закладу. Батьки й піклувальники сприяють фізичному розвитку своїх дітей, заохочуючи їх рухатися та розвивати велику й дрібну моторику, зорово-моторну координацію. Вони сприяють соціально-емоційному розвитку, взаємодіючи з дитиною й моделюючи ситуації людської взаємодії й поведінки. Вони сприяють розвитку мовлення дитини, спілкуючись із нею, заохочуючи її та підтримуючи її в спілкуванні з ними. Саме через цю життєво важливу роль, яку батьки й піклувальники відіграють у розвитку дитини, необхідно надавати їм підтримку, допомагаючи їм відігравати центральну роль також і в переході їхньої дитини в заклад освіти. Вони знають потреби, інтереси та здібності своїх дітей.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: спонукати аудиторію поміркувати, чому батьки й піклувальники відіграють центральну роль у переходах дітей у системі освіти, і як їм краще допомогти в цій ролі.

Як використовувати відео

Після перегляду відео попросіть кожного з учасників вашого заходу повернутися до свого сусіда й обговорити роль батьків і піклувальників у переходах у системі освіти.

Для початку ви можете заохотити їх обговорити ролі батьків і піклувальників у розвитку дітей молодшого віку:

- Чи побачили вони у фільмі, до розвитку яких умінь і навичок батьки й піклувальники заохочують своїх дітей удома?
- Чи можуть вони пригадати з власного досвіду, хто допомагав їм набути цих умінь у дитинстві?
- Чи є вони самі батьками чи піклувальниками? Якщо так, чи співпереживають вони батькам, що показані у відео? Яких умінь члени вашої аудиторії навчали своїх маленьких дітей вдома, перш ніж відправити їх у перший дошкільний заклад або школу?

Після цього ви можете попросити їх обдумати, яку роль батьки й піклувальники грають під час переходів в освіті. До обговорення можна запропонувати такі питання:

- Чому батьки й піклувальники настільки важливі для комфортного й успішного переходу, особливо у випадку дітей з інвалідністю або іншими особливими потребами (але не лише для них)? Чи можуть

вони пригадати власний досвід, наприклад, як вони підтримували своїх дітей під час переходу в освіті?

- Що можна було б зробити, щоб краще підтримати їх (батьків і піклувальників) під час таких перехідних періодів?
- Як можна надати ролі батьків і піклувальників під час переходів центральнішого значення? Як ми можемо краще дослухатися до їхнього досвіду й ідей?

Подумайте, як пов'язати це з вашою адвокаційною кампанією — яких дій ви хочете від вашої аудиторії?

- Ви хочете домогтися змін політики чи ресурсів, що дали б можливість батькам і піклувальникам отримувати більше підтримки (практичної або фінансової) до, під час і після переходів в освіті?
- Ви хочете змін ставлення або практики, щоби батьків і піклувальників тісніше залучали до підтримки раннього розвитку дітей і/або планування кожного переходу в освіті?

Поясніть, як відповіді й спогади учасників підтверджують важливість вашого адвокаційного повідомлення.

Можливо, ви захочете спонукати учасників до подальшого обговорення питань, що піднімалися у відео, зокрема таких:

- Чи йдеться у відео про щось таке, про що ви раніше не думали в контексті ролі батьків і піклувальників у ранньому розвитку дитини та/або їхньої ролі в переходах дітей у системі освіти?
- Батьки й піклувальники, які активно сприяють ранньому розвитку й навчанню своєї дитини, мають більше шансів помітити, якщо вона має якісь труднощі, і можуть вжити заходів, щоб своєчасно дослідити проблему, звернутися по додаткову допомогу або повідомити перший заклад освіти дитини й просити допомоги в нього. Як можна краще підтримати батьків і піклувальників у цій ролі? Які послуги підтримки вже існують? Чи їх достатньо? Як їх можна покращити?
- Чи думали ви про те, що батьки й піклувальники можуть почуватися змушеними навчати своїх маленьких дітей рахувати й читати ще до того, як вони підуть у свій перший заклад освіти? Чому вони відчувають таку необхідність? Що змушує їх так вважати? Що можна було б зробити, щоби підкріпити ідею про те, що, хоча батьки й піклувальники можуть в ігровій формі давати своїм дітям поняття про літери, слова, числа й суми, дітям необов'язково вміти читати й писати до початку навчання. Набагато важливішим є розвиток їхніх основних соціальних, фізичних, розумових / когнітивних, комунікативних / мовленнєвих та емоційних навичок. Яких основних умінь і навичок батьки й піклувальники могли б навчити своїх дітей?

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 7: під час усіх переходів у системі освіти для дітей повинно існувати комфортне середовище всебічної підтримки

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, заклади дошкільної освіти й школи, НУО, соціальних працівників, групи батьків, вчителів і вихователів.

У періоди переходу зростає ймовірність появи проблем із навчанням. У тих контекстах, де середня освіта не є безоплатною або обов'язковою, в учнів старшого віку часто підвищується ризик випадання з освіти, особливо при переході з початкової до середньої школи.

Мета інклюзивного переходу полягає в тому, щоб учні молодшого віку плавно переходили від навчання вдома до навчання у своєму першому закладі освіти, а згодом і до наступних закладів. На цьому шляху вони не повинні відчувати жодних перерв у тій підтримці, яку вони отримують, і такі переходи повинні відбуватися з мінімальним стресом і шкодою для навчання. На жаль, у реальності все часто відбувається інакше.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива мета: спонукати вашу аудиторію поміркувати про важливість комфортного середовища всебічної підтримки під час переходів у системі освіти.

Як використовувати відео

Покажіть відеофільм. Ви також можете зачитати й показати вашій аудиторії цю цитату:

«Найкращим можливим переходом можна, мабуть, назвати такий, у якому кінець і початок з'єднуються воедино, створюючи плавний, безперешкодний рух з одного закладу в інший зі збереженням елементів старого до того часу, поки новий заклад не почне здаватися безпечним і знайомим».³

Попросіть учасників (у загальній або малих групах) обміркувати, яку роль можуть відігравати інклюзивні заклади дошкільної освіти у створенні середовища всебічної підтримки: підтримувати батьків і піклувальників до початку навчання дитини й потім — під час і після переходу дитини в дошкільний заклад, і потім знову — під час і після їх переходу до школи.

³ Bridge of Hope (2017) 'Strategy to Maximize the Inclusive Learning Environment for Children Project. Transition Guidance to Support Smooth Transition from Pre-school Institutions to Primary School'. стор. 12. www.eenet.org.uk/resources/docs/Final-Transition-Guide_English-3.pdf

- Які практичні кроки можуть здійснювати дошкільні заклади, щоб допомогти забезпечити інклюзивні переходи?
- Назвіть декілька методів та інструментів, що згадувалися у фільмі.
- Пов'яжіть ці дії та інструменти з тими конкретними результатами, яких ви хочете досягти внаслідок вашої зустрічі.
- Чи можуть зацікавлені особи у вашій аудиторії забезпечити будь-які з цих інструментів і методів або сприяти в їх забезпеченні? Чи можна прописати їх у нормативних документах? Чи можна профінансувати їх у рамках наявних або нових механізмів фінансування?

Можливо, ви захочете наголосити на деяких практичних ідеях щодо інклюзивного переходу з дому в перший заклад освіти, багато з яких згадані у відео:

- складання плану переходу для кожної дитини спільними зусиллями педагогів і батьків принаймні за 6 місяців до початку навчання в закладі;
- планувальник переходу, який координує роботу й здійснює моніторинг реалізації плану, створеного батьками / піклувальниками та педагогами;
- домашні візити вихователів або інших працівників дошкільного закладу та/або допоміжних служб;
- візити батьків / піклувальників і дітей до закладу дошкільної освіти;
- пробні заняття й веселі заходи для дітей у закладі, які допоможуть їй звикнути до середовища. Їх кількість і тривалість можна нарощувати із наближенням початку навчання. Залежно від потреб дитини, вона може приходити на такі заняття й заходи разом із другом, братом / сестрою, батьками чи піклувальниками;
- заклад допомагає батькам зв'язатися з надавачами інших послуг у зв'язку з будь-якими особливими потребами, про які батькам було відомо від початку, або які були виявлені в процесі вказаних візитів чи пробних занять;
- заклад забезпечує загальну підготовку своїх працівників у сфері інклюзії, а також специфічне навчання, коли стає відомо, що в заклад має прийти дитина з тими чи іншими особливими потребами;

заклад використовує знайоме дитині навчання в ігровій формі, методи активного та спрямованого дитиною навчання, пристосовуючи їх до здібностей та інтересів кожного вихованця, щоб діти не опинилися раптово в ситуації жорсткого режиму, розкладу уроків і негнучких занять, що спрямовуються дорослими.

Ось деякі додаткові питання до обговорення, які дадуть змогу розширити його фокус і охопити переходи, що відбуваються після закінчення дошкільного закладу:

- Яких наслідків зазнає дитина у разі неінклюзивного переходу та великих, неочікуваних змін, що відбуваються без належної підтримки? Яка поточна ситуація щодо переходів у вашій місцевості? Що потрібно зробити, щоб забезпечити кращу неперервну підтримку в цьому контексті?
- Перехід до початкової школи потрібно планувати, відколи дитина приходить у заклад дошкільної освіти. Але це не означає, що дошкільний заклад має використовуватися, як мінішкола, яка готує дітей до початкової освіти. Натомість дошкільний заклад має постійно співпрацювати з початковою школою, щоб у потрібний час забезпечити для кожної дитини звичний і комфортний перехід. Які способи співпраці між педагогами дошкільного закладу й початкової школи ви можете назвати?

У відео наголошуються деякі ідеї щодо підтримки комфортного переходу з дошкільного закладу освіти до школи. Можливо, ви схочете звернути увагу аудиторії на ці ідеї та заохотити їх додати свої думки й приклади з власного досвіду:

- портфолію дітей, які спільно укладаються педагогами й батьками / піклувальниками;
- інформаційний буклет про наступну школу для батьків/піклувальників і дітей;
- буклет від приятеля — старші діти пишуть, малюють, фотографують, або навіть особисто презентують позитивну й корисну інформацію для дітей, які найближчим часом мають перейти в їхню школу;
- системи взаємодопомоги — старші діти з початкової школи знайомляться з дошкільнятами, грають із ними й діляться досвідом;
- спільні заходи двох закладів, щоб учні звикали відвідувати їх обидва, вчитися в них, бавитися або виступати у святкових програмах;

співвикладання — новий учитель і вихователь зі старого садочка на деяких заняттях працюють разом, як у дошкільному закладі, так і на базі початкової школи, завдяки чому учні не відчуватимуть раптової зміни педагога.

Попросіть вашу аудиторію подумати про те, яку роль вони могли б грати в реалізації, підтримці або фінансуванні згаданих у відео та під час обговорень ідей щодо забезпечення всебічного середовища підтримки під час переходу. Що вони можуть зробити з практичної чи регулятивної точки зору, або з точки зору ресурсів і ставлень? Який внесок вони могли б зробити у вашу адвокаційну кампанію?

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.

Адвокаційне повідомлення 8: діти повинні мати право голосу в процесі переходу

Ця вправа може бути спрямована на чиновників / міністрів сфери освіти, заклади дошкільної освіти й школи, НУО, соціальних працівників, групи батьків, вчителів і вихователів.

Попри те, що в наш час до дітей дослухаються частіше, усе ж досі часто вважається, що зовсім малі діти не здатні належно висловити свої думки та ідеї. Це неправда. Проблема в тому, що ми просто неправильно ставимо запитання або не даємо можливості висловити те, що вони думають і відчують.

Наймолодші діти мають свою думку, вони знають, чи вони з нетерпінням чекають на перехід до нового закладу, або ж вони його бояться. І вони мають багато запитань. Як дорослі ми повинні знайти спосіб, щоб допомогти їм висловитися або поставити свої запитання. У цьому може допомогти залучення інших дітей — вони ближчі за віком і їм часто вдається домогтися від дитини молодшого віку більше, ніж дорослим.

Поясніть аудиторії ваше адвокаційне повідомлення / кампанію, а також дії, які ви хочете побачити.

Можлива ціль: нагадати учасникам (або спонукати їх до того), що дітям необхідно давати можливість висловлювати свою думку до, під час і після перехідних періодів в освіті.

Як використовувати відео

Нам потрібно знати, до яких змін дітям доводиться пристосовуватися під час переходу в системі освіти, і допомагати їм справлятися з цими змінами. Ми зможемо краще зрозуміти їхні труднощі й знайдемо кращі рішення, якщо запитаємо самих дітей.

Після перегляду відео або вибраних уривків спитайте вашу аудиторію, що вони запам'ятали про важливість слухати дітей і радитися з ними. Запитайте, що учасники зустрічі думають про це.

- Вони погоджуються з ідеєю слухати дітей і радитися з ними (навіть із наймолодшими)?
- Чому так важливо радитися з дітьми до, під час і після переходу в системі освіти? Як, на думку учасників, це може допомогти в процесі переходу дитині, її сім'ї та вчителю / школі?

- Чи радилися вони колись із дітьми й чи можуть поділитися, як це відбувалося і як спрацювало? Їх досвід стосується старших чи молодших дітей?
- Чи спадало їм колись на думку залучити старших дітей, щоб вони порадилися з молодшими? Чи можуть вони поділитися своїм досвідом?
- Які ще способи можна застосувати, щоб дослухатися до молодших дітей з урахуванням їхнього віку й здібностей? (Ваші слухачі можуть назвати такі ідеї, як використання малювання, рольових ігор, рольових ігор з використанням іграшок або ляльок, щоб допомогти молодшим дітям висловитися).

Завершіть зустріч, повторивши ваше адвокаційне повідомлення і дію, яку ви хочете побачити.